

խաւոր մօմէնաները, և նոյնպէս կենսագրական կարճ տեղեկութիւններ տալ նրա մասին: Մեր կարծիքով, բարձր Ա. Նիկոլայի գործունէութեան ամենազգաւոր շրջանը պէտք է համարել 1863 թւին մինչև 1875 թւի շրջանը, երբ նա կովկասեան փոխարքայի գլխավոր վարչութեան պետի բարձր պաշտօնն էր վարում և յաճախ կատարում էր փոխարքայի պարտավորութիւնները երկրի քաղաքացիական ճիւղը կատարելով: Այդ հենց այն ժամանակն էր, երբ կովկասը պատրաստուում էր հանդիստ առանձին լուսավորւած անվերջ պատեհ-բարձրանքի և նուիրելի խաղաղ քաղաքացիական զարգացմանը: Ուղիղ այդ ժամանակ սկսվեց անցնել թագաւորութեան ընդհանուր պետական վերանորոգիչ զօրեղ գործունէութիւնը: Կովկասը, որքան յիշում ենք, առաջինն էր, որտեղ գործադրվեցան Ալեքսանդր II-ի վերանորոգութիւնները: Բարձր Նիկոլայի մեծ եռանդը և աշխատասիրութիւն ցոյց տուեց կովկասում իրագործելու այն-քան նշանաւոր ընթացիկները, որպէս են գիւղական բնօրոյն (1864—70 թթ.), դատաստանականը (1868 թ.), և քաղաքայինը (1875 թ.): Այդ վերանորոգութիւնների աջող գործադրութիւնը մեր երկրի, հասարակական ոյժերի զարգացման մի այնպիսի զօրութիւն տուեց, որ հին կարգերի կողմնակից-ների ամեն ջանքերը՝ ապացուցանել այդ վերանորոգութիւնների անտեղիութիւնը, աղդեցութիւն չարին թէ կատարւած չէր շրջանների վրա և թէ հասարակական ինքնաճանաչութեան վրա:

Այդ դժուար և ծանր գործունէութեան համար բարձր Ա. Նիկոլայի նշանաւորատուութիւն էր իր նախնիների ամբողջ գործունէութեամբ, որը սկսվեց 40-ական թվականներին Նովոռոսիսկի և Բեսարաբիայի գեներալ-նահանգապետ իշխան Մ. Ս. Վորոնցովի գլխավորմամբ: Նախնիքը 1839 թվին (18 տարեկան հասակում) նա վերջապէս իր ուսման ընթացքը Յարսկոե-Ալեքսի լիցէում ար-ժաթէ մեղաւոր, 1845 թվին նշանակվեց առանձին յանձնարարութիւնների կրտսեր պաշտօնեայ իշ-խան Մ. Ս. Վորոնցովի մօտ, որը այն ժամանակն արդէն կովկասեան փոխարքայ էր. 1845—1847 թվերին մասնակցեց Դարբոյ վրա արշաւանքին և ներկայ էր Սալտա առաւել գրաման ժամանակ, իսկ 1848 թվին նշանակվեց կովկասեան փոխար-քայի աստիճանական սեփական ղեկավար, հետեւելով 1849 թվին ստացած ստատսկի սովետ-նիկի աստիճան և Նորին Մեծնութեան սենեկա-պետի տիտղոսը: 1852 թվին բարձր Նիկոլայի նշանակվում է կովկասեան ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձու, և մի և նոյն ժամանակ կովկասեան փոխարքայի գլխավոր վարչութեան խորհրդի անդամ, իսկ հետեւեալ տարին նորոգում է նրան ղեկավարելու աստատսկի սովետնիկի աս-տիճան. 1860 թվին նշանակվում է կովկասի և Անդրկովկասի գիւղատնտեսական և արդիւնաբե-րական վարչութեան պետ, և շուտով դրանից յետոյ, 1861 թվին փոխարքայում է կիւիլ ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձուի պաշտօնով, իսկ նոյն տարվայ վերջը նշանակվում է ժողո-վրդական լուսաւորութեան միջնորդի օգնական

(գլխավորի ժամանակ) և ցենզուրական գլխավոր վարչութեան անդամ, տային սովետնիկի աստիճա-նով. 1863 թվի յունվարի 1-ից սկսաւոր է, մնա-լով մի և նոյն ժամանակ միջնորդի օգնական, իսկ նոյն տարվայ յունիսի 29-ին նշանակվում է կովկասեան փոխարքայի գլխավոր վարչութեան պետ, և այդ պաշտօնը ունենալու ժամանակ ստանում է ղեկավարելու տային սովետնիկի աստիճան:

Բարձր Ա. Նիկոլայի երկարամեայ ծառայու-թիւնը վերջապէս 1875 թվին (այդ նոյն թվին նա թիֆլիսի պատուաւոր քաղաքացի ընտրվեց) նշանակվելով պետական խորհրդի անդամ: 1881 թվին, բարձր Նիկոլայի նշանակվում է ժողովրդա-կան լուսաւորութեան միջնորդ և այդ պաշտո-նում մնում է մինչև 1882 թվին. շուտով դրանից յետոյ նշանակվում է օրէնքների բաժնի նախա-գահ պետական խորհրդում, մի և նոյն ժամանակ յաճախ կատարում է և պետական խորհրդի ընդ-հանուր ժողովի նախագահի պարտավորութիւն-ները: Միայն անցեալ, 1889 թվին բարձր Ա. Նիկոլայի ընդհատում է իր մասնակցութիւնը բարձրագոյն օրէնսդրական հիմնարկութեան մէջ և ընտրվել է հաստատում մեր քաղաքում, որի հետ կապված է, բացի անցեալ պետական գործու-նէութիւնից, և ազգակցական կապերով:

ՄԱՀԱՅՏԱԿԱՆՆԵՐԻ ՀՈԳՆԻՈՐ ԺՈՂՈՎՆԵՐԸ

Անցեալ անգամ հաղորդեցինք, որ արդարադա-տութեան միջնորդութիւնը մտադիր է վերահսկո-րութիւն նշանակել մասնաւոր հոգեւոր ժողով-ների գործառնութիւնների և վճիռների վրա:

Հարկաւոր ենք համարում մի քանի մանրամաս-նութիւններ հաղորդել այդ մասին, առնելով մա-յրաքաղաքի լրագրիչների հաղորդած տեղեկութիւն-ներէն:

Կայսրութեան մէջ Մասնաւոր հետնորդների հո-գեւոր գործերը կատարւում են առանձին մասնա-տական հոգեւոր ժողովներով, որոնք գործում են մեծֆիլիքների իրաւասութեան ներքոյ և նրանց մասնակցութեամբ: Այդ հաստատութիւն-ների, այսինքն հոգեւոր ժողովների իրաւասու-թեան ենթարկված են ոչ թէ միայն հոգեւոր գոր-ծերը, այլ և այդ հոգեւոր ժողովներին իրաւունք է տրված բաւական մեծ մասնակցութիւն ունենալու այն քաղաքացիական կապի մէջ, որոնք տեղի են ունենում մասնաւորականների մէջ:

Գոյութիւն ունեցող կանոնների համաձայն, բացի կայսրութեան մէջ եղած ընդհանուր դատա-տանական հիմնարկութիւններին ղեկավար, մաս-նաւորականները իրանց քաղաքացիական ժառան-գութեան և կտակների վերաբերեալ վճիռի գոր-ծերը վճիռելու համար կարող են դիմել և իրանց հոգեւոր ժողովներին: Այդ ժողովները, յարմար-վելով շարքերի ցուցմունքներին, իրանց վճիռներն են կայացնում, որոնք պարտաւոր դատա-տանական հաստատութիւններին համար:

Հասկանալի է, որ այդ որոշված կանոնների նորոգում մասնաւորական հոգեւոր ժողովներից կախված է շատ գործերի վճիռը: Բայց, արարա-դար, այդ վճիռները շատ անգամ կայանում են կողմնակի դէպքեր, որ այդ հոգեւոր ժողովները, իսկապէս մի և նոյն տեսակի գործերի վերաբերութեամբ զանազան վճիռներ են կա-յացրել, նայելով թէ ով է պահանջ յայտնողը, և կամ թէ որքան հարուստ է այն մարդը, որը ժառանգութիւն է պահանջում: Դա, ի հարկէ, չէ համապատասխանում արդարութեան ընդհանուր սկզբունքներին: Եւ ահա այդ բանի վրա հիմնվելով, արդարադատութեան միջնորդը ցանկութիւն ունի վերահսկողութիւն նշանակել մասնաւորական հոգե-ւոր ժողովների կամ ատենանների գործունէութեան վրա:

ՆԱՄԱԿ ՍՈՒՐՄԻՑ

Սկսեմք բերել 28-ին Ահա երրորդ օրն է, որ Սուրամի փողոցները մի այլ կերպարանք են ներկայացնում: Հայ ու վրացի զինուորներ, որոնք ամբողջ երեք տարի համեստ կեանք են անցկացրել, այժմ այդ մուս-ցել են և քեֆով անց են կացնում զինուորական ծառայութեան վերջին օրերը:

Նայում եւ չորս կողմը, ամեն տեղ տեսնում եւս ուրախութիւն, պար, քեֆ ու երգեցողութիւն: Մնացել է ծառայելու ընդամենը երեք օր, իսկ յետոյ, երեք տարվայ զինուորական ծառայութիւնից յետոյ գնալու են իրանց տները: 1887 թ. նոյեմբեր ամսին մտնելով զինուորական ծառայու-թեան մէջ, այսօր լրանում է նրանց ժամանակա-միջոցը: Գնալու համար նշանակած էր երէկվայ օրը և ահա այդ օրվանից բոլորովին ուրիշ կեր-պարանք էր ստացել Սուրամը: Զինուորները ի-րանց ղեկին չուխանքը դէն գցելով՝ հա-գել էին սև մահուկից կարած չուխանք, որոնց ուսերի վրա դրած «ազգայնական» փայլում էին «2» թվանշաններով: Զինուորներ հազում ու խան-ջալ-բազմեք կայած մասն էին դալու փողոցնե-րում: Հինգշաբթի օրը, վաղ առաւօտեան պատ-րաստած էր վերջին ճաշը. որոշած տեղում ժամի 10-ին հաւաքվեցան զինուորները: Զորքով վա-շտում նոյնպէս պատրաստած էր ճաշ: Դեռ զին-ւորները չէին նստել ճաշի, երբ եկաւ չորրորդ վաշտի հրամանատարը, պ. Պապով, և վերցնելով արարով բաժակը բարձրաձայն քննադատ զինուոր-ներին և վերջն ասեց հետեւեալ խօսքերը. «Գնա-ցե՛ք, սիրելի եղբայրներ, Աստուած բարի ճանա-պարհ տայ ձեզ, քանցեք և օգտակար եղե՛ք այն հայրապետութեան, որտեղ դուք ապրել էք: Վեր-ջացնելով իր խօսքերը պ. Պապով լի բաժակը դարձակեց, իսկ զինուորներին՝ «վերջը և կար: Ժամի 11/2-ն էր, Սուրամի երկաթուղու կայա-րանում սպասում էինք Միխայիլից քննադէրին, որ պիտի դառ և տանէր Շորապանի դաւաճը:

Երբ զինուոր էին նրա ձեռքը և ժպտալով ցոյց էին տալիս մեղ իրանց հրաշալի սպիտակ աստիճանը, որոնք արեգակից սևացած իրանց դէմքի հետ մի աչքի ընկնող հակասութիւն էին կազմում: Ֆիւրուռահիշ թէ և վերին աստիճանի կեղտոտ են, բայց նրանց շնորհալի կազմուածքին և արտայայ-տիչ դէմքին սպողում է կարմիր փայտանքից բաղ-կացած իրանց աւանդական, նկարչական զգեստը: Սկսեալ մասնակիները գրեթէ բոլորովին տկուր էին... Իմ ուղեկիցս յայտնեց նրանց, որ կողմնակա-ր հիւրին պատուել, նրան մի ուրախութիւն պատճառել և խնդրեց քերականներին, երբ ի-րանց աշխատանքները վերջապահ կը լինեն, գնա իր տունը երգելու և պարելու համար: Մուլին էր արդէն, երբ մի քանի հոգի քերական-ներին, թէ կանաչ և թէ օրբորներ, եկան Մնա-ցականների տունը և տան գաւիթում, մի մեծ ծառի շուրջ մի կիսաբլուրակ կազմելով և մի-մեանց ձեռքերից բռնելով սկսեցին ես լի պար գալ ու երգել իրանց քրդական երգերը: Պարին մասնակցում էին և ինքն Մնացականեան ու նրա հայրը...

Չարմանալի ժողովուրդ են այդ քերականը. նը-րանք, բոլոր արեւելեան ազգերի մէջ, իրանց պարը վարժուածքով իրանց համարձակութեամբ իսկապէս մի աչքի ընկնող և անբացատրելի բա-ցաւորութիւն են կազմում: Միւսը եւ թուրքերն

զինուորներին: Ժամի ուղիղ 2-ին Միխայիլից եկաւ քննադէր: Զինուորները միմեանց վերջին բարեկէն տալիս, երբ կայարանի դանդը խից երեք անգամ, չորեքանգամ շուրջը և քննադէր չարովեց: «Ուրա ուրա», կանչում էին անդադար մնացող զինուորները, մինչև որ քննադէր անհետա-ցաւ: Նրանց աչքերից: Ժամի 6-ին կրկին սպասում էինք քննադէրին Միխայիլից. այժմ պիտի տանէ՛ք անհետացաւ բոլորի աչքերից:

Բաղդաւոր դաւանքները դնում էին ծնողներին ուրախացնելու:

Գնաք բարեւաւ, սիրելի ընկերներ, բացական-չում եմ և ես:

Վաղը սպասում ենք հանրագործի (օւղչէնի) եօթ հարիւր քսան մարդկանց. նրանք կը մնան մեղ մօտ ընդամենը մի ամիս, սովորելով զինուորա-կան մի քանի վարժութիւններ:

ՆԱՄԱԿ ՄՈՍԿՎԱՅԻՑ

Սկսեմք բերել 23-ին Այսօր, կիրակի, ամիս 23-ին, պատարագի յետոյ, Գասպարեան անկեղանոցում տեղի ուն-ցաւ Մոսկվայի հայոց ծխականների ժողովը, որը գումարման մասին իր ժամանակին երեք անգամ ծանուցվեց եկեղեցու բնակից: Այս նստի նպա-տակն էլ, ինչպէս և անցեալին, էր ընտրել եկե-ղեցական կառուածների վարչութեան համար եր-կու անդամ և մի փոխանգամ: Ներկայ նստին նախագահ ընտրվեց պ. Ս. Չանուկեանց, որ բաւական աշխուրհամբ տալ տարաւ ընտրու-թիւնները, և թոյլ չը տուաւ մի քանի սովորա-կան լեուազարներին խանգարել ժողովի զբաղ-մունքները, ինչպէս որ նրանք արեւ էին անցնել անգամները...

Իսկ ներկայ ծխականները «վերս ի վերայ վի-րաց» դիմելով նոյն կառուցութեան միջից ընտրե-ցին վարչութեան անդամներ: Ընտրութեան այս նոր եղանակը այնպիսի սպասաւ ձեռք լեզուա-գարների վրա, որ նրանք ոչ միայն ստով, զիտով հրաժարվեցան և յետ քաշվեցան գործից իրանց carte blanche-ը տալով հասարակութեան, այլ և նրանցից մէկը հրապարակօրէն խոստովանեց իր անընդունակութիւնը այդ գործում. բայց արդէն ու էր. քաղաքավարի և ազգու կերպով հարկա-դրեցին նրան ընդունել ընտրութիւնը, և այսպէս վարչութեան անդամ ընտրվեցան մի համեստ երիտասարդ պ. Ստեփան Օհանեսեան և պ. Աթ. Ժամհարեան: Ժամանակը չը ներեց մնալ մինչև ընտրութեանց վերջը, ուստի առաջմ տե-ղեկութիւն չունեց, թէ՛ հոմ վիճակից փոխ-ան-դամ լինելու:

Վերջացնելով այս նամակը, իբրեւ չէզոք ծխա-կան, յայտնում ենք մեր շնորհակալութիւնը ներ-կայ վարչութեան անդամներին, որոնք միշտ

բէկերի դէմ, որ ուղում էին խմելովին գնալ քան-դէլ բէկերի տները:

Քաղաքակրթութիւնն անողորմ մի ոյժ է. նա ղեկավար մարդկային հասարակութեանն ասում է. «կամ ընդունիլ առաջադիւմութեան արգասիքնե-րը, կամ մեղաւոր: Այդպէս էլ պատահում է թուր-քերի, բայց մանաւանդ քերականի հետ, երբ նը-րանք չիմեցան և քաղաքակրթութեան հետ: Փիւր-ղը սարափելի դադան է, երբ տեսնում է իր առջև մի թողլին, սակայն խեղճանում, խոնարհ-վում է իրանից բարձր ոյժի առջև: Դաւալուի թուրքերը, թէ և հաստատաբան են, բայց չեն կարող մրցել հայ ազգաբնակչութեան մեծամաս-նութեան աշխատասէր ոգու հետ: Իսկ քերականը, որոնք կատարելապէս անընդունակ են հաստա-տաբան կեանքին և պարսպում են միմիայն իրա-ւութեամբ, ընկճվելով Դաւալուի հայերի գերա-զանց ոյժի առջև, դարձել են միմիայն հովիւներ, և այն էլ հայերից վարձված և ոչ թէ անկախ հո-վիւներ, դարձել են հայ գիւղացիների տներում ծառաներ:

Երեկոյեան, Մնացականեանի և քերականի պետի ուղեկցութեամբ, եւ քննադէրի գլխավոր, ահազին դաշտի վրա գտնվող քերականի բանակը: Արեգակը դեռ նոր էր մայր մտնում և լուսաւո-րում էր երկրակամարը ալ-կարմիր գոյնով լու-սաւորելով և Մասիսի սպիտակ գագաթին մի կող-

մը նոյն կարմիր գոյնով, իսկ լուսինը ներկում էր սպիտակազդու զակայի գագաթի միւս կողմը իր արծաթափայլ շողքերով: Արեգակի ճառագայթները և լուսնի շողքերը միախառնվելով, իրար հետ մրցելով մի առանձին կայսրական լոյս էին սփռում ամբողջ բնութեան վրա... Մեր առջև ձգվում էր մի ահազին դաշտ, որի կրային, շատ նոսր բուսականութիւն ունեցող սպիտակ հողի վրա հեռուց երևում էին քերականի սև վրաննե-րը, որոնց շուրջը, միջիւնների պէս պտուղում էին իրանց նկարչական կարմիր զգեստներով՝ քերականները, աղջիկներ և մանուկներ... Անք մօտեցանք բանակին. անմիջապէս մեղ վրա յար-ձակվեցան քերականի ահազին շները: Կողմնակի, որ թիֆլիսի իմ բարեկամները տեսնէին ինձ այդ տարօրինակ դրութեան մէջ. ահազին դաշտի մէջ-տեղ, Մասիսի ստորոտում, քերականի բանակի սև վրանները մէջտեղ, շրջապատված պառաւ և ջահիլ քերականներով, որոնք ահազին դաւազան-ները ձեռքերին, խլաղացից բացականչութիւն-ներով՝ պաշտպանում էին ինձ իրանց գազան շնե-րից...

Քանի առաջ էինք գնում, այնքան աւելանում էր մեր հասարակութիւնը. քերական ու քերական-հիշ դուրս էին գալիս իրանց վրաններից, մօտե-նում էին մեղ ու բարեւում: Նրանց թուով կային և հայ ընտանիքներ: Երևում էր թէ Մնացականեան բոլորի հետ ծանօթ էր. շատերը քերականներին

անդամ էին նրա ձեռքը և ժպտալով ցոյց էին տալիս մեղ իրանց հրաշալի սպիտակ աստիճանը, որոնք արեգակից սևացած իրանց դէմքի հետ մի աչքի ընկնող հակասութիւն էին կազմում: Ֆիւրուռահիշ թէ և վերին աստիճանի կեղտոտ են, բայց նրանց շնորհալի կազմուածքին և արտայայ-տիչ դէմքին սպողում է կարմիր փայտանքից բաղ-կացած իրանց աւանդական, նկարչական զգեստը: Սկսեալ մասնակիները գրեթէ բոլորովին տկուր էին... Իմ ուղեկիցս յայտնեց նրանց, որ կողմնակա-ր հիւրին պատուել, նրան մի ուրախութիւն պատճառել և խնդրեց քերականներին, երբ ի-րանց աշխատանքները վերջապահ կը լինեն, գնա իր տունը երգելու և պարելու համար: Մուլին էր արդէն, երբ մի քանի հոգի քերական-ներին, թէ կանաչ և թէ օրբորներ, եկան Մնա-ցականների տունը և տան գաւիթում, մի մեծ ծառի շուրջ մի կիսաբլուրակ կազմելով և մի-մեանց ձեռքերից բռնելով սկսեցին ես լի պար գալ ու երգել իրանց քրդական երգերը: Պարին մասնակցում էին և ինքն Մնացականեան ու նրա հայրը...

Չարմանալի ժողովուրդ են այդ քերականը. նը-րանք, բոլոր արեւելեան ազգերի մէջ, իրանց պարը վարժուածքով իրանց համարձակութեամբ իսկապէս մի աչքի ընկնող և անբացատրելի բա-ցաւորութիւն են կազմում: Միւսը եւ թուրքերն

քողով ծածկում է իր երեսը, հայուհին միայն օ-րիորդ ժամանակ բաց դէմքով է շրջում, իսկ պատկերաց յետոյ անմիջապէս՝ ծածկում է իր թիւն ու բերանը. քերականին, ոչ աղջիկ ժամա-նակ, ոչ էլ պատկերաց յետոյ՝ երբեք իր դէմք չէ ծածկում: Նրանց վարժուածքը այնքան պարզ է, նրանք այնքան շուտ են ծանօթանում մարդկանց հետ, որ մի քանի ժամ միասին անցնելուց յե-տոյ, մեք արդէն բարեկամներ էինք դարձել...

Միւս օրը, առաւօտեան 6 ժամին, մենք նորից կառք էինք նստում, Երևան վերադառնալու հա-մար: Հենց որ շարժվեց մեր կառքը, գիւղի ամեն կողմերից հասան, շրջապատեցին մեղ գիւղացի ձիաւորներ, որոնց թուով և մի քանի գիւղացի մեծամեծներ: Գիւղից դէպի մեծ ճանապարհ դուրս գալու րօպէին՝ ձիաւորների թիւը հասաւ 30 հոգու, որոնք ուղեկցելով մեր կառքը թուրք գիւղերի միջով, 7—8 վերստ շարունակ՝ ամբողջ ճանապարհի ընթացքում պարպում էին իրանց հրացաններն ու արծառախները...

Իսկ գիւղին չը հասած, կանգ առնելով դաշ-տի մէջտեղ, եւ մնաք բարեւ ասեցի մեր ուղեկից՝ ներքին և գիւղի այդ ներկայացուցիչներին՝ ձեռքը հերթով տեղմեցով, եւ իմ արտաքին շնորհակալու-թիւնս յայտնեցի նրանց՝ իրանց հիւրասէր ընդո-նակութեան համար:

Գրեգոր Արծրունի

պարտաճանաչութեամբ կատարել են իրանց պարտքը, կանոնադրելով կառավարելու եղանակը:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ապստոլները 30-ին անգիւղ ռանցաւ Էջմիածնում հայոց եկեղեցու նշանաւոր հանդիսակատարութիւններէ մէկը, — մեծօրհնութիւնը: Հանդիսի մանրամասնութիւնները կը հաղորդենք միւս անգամ:

Իգիթիֆ մեղ գրում են. «Ապստոլները 26-ին վախճանվեց այստեղ յայտնի ժողովրդականութիւն վայելող, պ. Աղախան Կանանան: Հանգուցեալ վերջին կամքի համաձայն, նրա հաշուով, եկեղեցուն կից, պէտք է կառուցվի օրորդաց ուսումնարանի շէնքը, որի գաւթում և թաղում են վարդապետ: Պարտաւորութիւն ենք համարում յիշել այստեղ, որ հանգուցեալը միշտ մասնակցում էր նրա օրով յայտնվող բարեգործական, ուսումնարանական և այլ դրանց նման ձեռնարկութիւններին»:

Օրհնա քաղաքի հարիւրամեակը պէտք է հանդիսաւոր կերպով տօնվի 1894 թվի մայիսի 27-ին: Այդ ժամանակ Օրհնայում կը բացվի համառուական արդիւնաբերական — գեղարուեստական ցուցահանդէս: Հարկարանայ յօրհանը նշանակու կարգադրել յանձնաժողովը մրցանակ է նշանակել «Օրհնա քաղաքի պատմութիւն» աշխատութեան համար: Մրցանակադիւնը 3.000 ռուբլի է:

Վերջին օրերս Թիֆլիսում բաւական զգալի ցուրտ է անում: Փչում է հիւսիսային սառը քամի:

Ապստոլները 23-ին և 30-ին կայացաւ Թիֆլիսում ձիարշաւ: Ձիարշաւը առաջին օրը ունեցան հետաքրքրութիւն չէր ներկայացնում. շատ քիչ թիւով ձիեր կային և եղածներն էլ միբան չէին. բոլոր չորս մրցանակները տարաւ իշխան Տուգանով, որը ձիարշաւութեամբ է պարագում կարարդիւնում: Երկրորդ օրը ձիարշաւը անկի հետաքրքրի էր Ա. Լազարովի և Ս. Բերդի Մոսկովայի մի օր առաջ ուղարկած ձիաների նորով. թէ առաջինի «Միկադո» և «Էլզան» տին: ձիաները և թէ պ. Բերդի «Էլզան»-այսպէս անուանում էր ձիաները: ձիաները և պ. Բերդի «Միկադո»-ն էր, արժանի հակառակորդներ չէր դանելով, առանց դժուարութեան յաղթանակը տարան: Տուգանովի սեպտեմբերի 23-ի հերոս «Էլզան»-ը այս անգամ յետմնաց: Հասարակութիւնը թէ առաջին և թէ երկրորդ օրը բաւական կար և «տոտալիտար» դրոնում էր բաւական աշխոյժ կերպով:

Մեղ խնդրում են տպագրել հետեւալը. «Սրանից երկու տարի առաջ Թիֆլիսի Խարիւղս անւանով թաղում երկու արական ուսումնարան կար մէկը քաղաքային հայոց ուսումնարան, իսկ միւսը — Սարգսի եկեղեցու, որը հայոց Բարեգործական ընկերութեան հաշուով էր պահուում: Ս. Սարգսի ուսումնարանը մի տարի գոյութիւն ունեցաւ յետոյ փակվեց աշակերտների քրոթեան պատճառով. իսկ քաղաքային ուսումնարանը իր բազմութիւն աշակերտներով իր գոյութիւնը դարձեալ թարգմանում մինչև այս տարի, որ հարկաւոր յաճախում էին ոչ միայն այդ թաղի չքաւոր արհեստաւորների որդիքը, այլ և Թիֆլիսի յետմնացած հետեւ թաղերից, ինչպէս են: Դան-թաղից և Դավի գիւղից Մնացականեան կամուրջով մանուկներ դալին էին այդ ուսումնարանը: Այս սեպտեմբերին այդ թաղի այդ միակ արական ուսումնարանին էլ տեղափոխեցին քաղաքի կենտրոնում — Սոլովիով և այսուհետեւ խնդր աշակերտները ստիպված են ամեն օր Խարիւղսից մինչև Սոլովիով մի քանի վերստ ման գալ, մանաւանդ ձմեռ ժամանակ պատահաւորա՞ծ կօշիկներով և անցնել այնպիսի փողոցներով, ինչպէս Բաղանիքի փողոցը, որտեղ գտնվում են հասարակաց տներ, Եւթան բաղարը և թուրքաց մէջուանը, որտեղ գտնվում են միկիտանականներ և զաւթանականներ, և ակնատես լինել այդ տեղերում կատարվող ամեն տեսակ անբարոյական տեսարաններին: Արեւօք Բնչ է պատ-

ճառը, որ այդ ուսումնարանը Խարիւղսում տասն տարի գոյութիւն ունենալուց յետոյ տեղափոխվում է այժմ Սոլովիով: Լուսն ենք, որ այդ ուսումնարանի ուսուցիչը Խարիւղսից տեղափոխվելով Սոլովիով և բնակութիւն հաստատելով այդտեղ՝ աշխատել է տեղափոխել տալ և ուսումնարանը, աղաւթելով հեռաւորութեան անյարմարութիւնից: Բայց միթէ մէկի համար տանեակ մանուկներին այդ տեսակ ֆիզիքական և բարոյական տանջանքներին պիտի ենթարկել: Ում որ հարկն է, հրաւիրում ենք սրա վրա ուղարկութիւն դարձնել և աղաւթել մանուկներին հեռաւորութեան անյարմարութիւնից»:

Կ. Պոլսից, Պետերբուրգի «НОВОСТЯ» լրագրին հեռագրում են սեպտեմբերի 22-ից հետեւալը. «Սոլովիով արդէն ստորագրեց թիւքաց Հայաստանի աղմկիտարափական բարենորոգումների վերաբերեալ իրազեկ»:

Օրհնայից գրում են, որ այստեղ է եկել իր սեփական նաւով անդլիացի յայտնի գրող Ստեֆենսոն: Այս օրերս էլ այստեղ պիտի գայ հռչակաւոր անդլիացի բժիշկ Մէկէնդի, որը, ինչպէս յայտնի է, բժշկում էր զերմանական հանգուցեալ Ֆրիդրիխ կայսրին:

Պետական բանկը, ինչպէս հաղորդում են Պետերբուրգի լրագրները, մտադրութիւն ունի քրէանքնել այն տ ո լ լ ո ս ւ ը, որ վերցնում է փոխտուած փողերի համար:

ԳԵՐՈՒՄՈՒՄ մեղ գրում են. «Ամսիս 24-ին հինգ վերստ հեռաւորութեան վրա գտնվող Խոտ գիւղում, օր ցերեկով մի մարդ սարսափելի բարբաւրոսական կերպով սպանում է և կտոր կտոր աւնում դաշտի հարեւանով մի կնոջ և մի և նոյն ժամանակ վիրաւորում է և այդ կնոջ հարսին: Կինը մեռաւ, իսկ հարսը դեռ կենդանի է: Յանցաւորը, ինչպէս ակնատեսներն են պատմում — գնալով պրիստաւի մօտ, ասում է թէ ես եմ սպանել, և անմիջապէս մի ժայռի գլխից զերծում է ցած ու մեռնում»:

Մայրաքաղաքի լրագրները հաղորդում են, որ ֆինանսները մինիստր պ. Վիլինգբադսկին, որը կողման ալցեւելու է եկել, Պետերբուրգում սպասում են հոկտեմբերի 7-ին:

Նկարչութեան ուսուցիչներ պատրաստելու համար գեղարուեստների ձեռնարանին գալ տարի պէտք է տրվի 6.000 ռուբլի: Այդ գումարով յատուկ կուրսեր պէտք է բացվեն:

Ռուսաց Բանկի հրատարակած հաշիւներից երևում է, որ Ռուսաստանում վաւեր և լի թիւը այժմ հասնում է 673-ի, որոնցից 469-ը անամարդկանց վանքեր են, իսկ 202-ը կուսանդներ: Այդ վանքերում եղած վարդապետների թիւն է 6.950, իսկ կոյսերի թիւը հասնում է 6.289-ի: Բոլորի թէ վարդապետների, թէ կոյսերի, և այդ աստիճանը ստանալ ցանկացողների թիւն է 34.635:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԷԼԶԱՍ-ԼՈՒՐԵՐԻՍ

Այդ երկու նահանգները վերջին ժամանակներս սկսել են կրկին նիւթ դառնալ եւրոպական լրագրիւններից շատերի համար: Մի առ ժամանակ մուսուլմանական տրիբունց յետոյ՝ Ֆրանսիայի և Գերմանիայի այդ կուսակցական զինուորները երևան գալիս — և այդ նոյնը կրկնվում է պարբերաբար, քանի որ այդ Էլզաս-Լօթարինգիայի խնդիրը մի այնպիսի խնդիր է, որ արհեստական կերպով մուսուլմանական տալ անկարելի է:

Նա, իբրեւ մի վիթխարի լեռ, կանգնած է երկու հարեւան պետութիւնների քաղաքական կենտրոնի հորիզոնի տարածութեան վրա:

Ֆրանս-գերմանական պատմական թշնամութեան վերջ տալու համար դիվոյմատական աւանտեսական հնարներ գործ են դրվել, ամեն տեսակ միջոցներ ձեռք են առնվել: Գերմանիան յետ չէ ուզում տալ Էլզաս-Լօթարինգիան: Իսկ Ֆրանսիան ասում է. «մինչև որ ես ձեռք չը գրեմ, հանգիստ չեմ մնալ, բարեկամ չեմ դառնալ»: Միւրի անգամ հարց է ծագում, փողով յա-

զնելու Գերմանիայից այդ երկու նահանգները. — սակայն Բերլինի կառավարութիւնը դրան էլ չէ համաձայնելու:

Այժմ լրագրութեան մէջ սկսել է խօսակցութեան նիւթ դառնալ Էլզաս-Լօթարինգիայից մի առ ան ան փոքրիկ պետութիւն կազմելու հարցը: Այդ միջոցը համարվում է աւելի հարաւոր այն պատճառով, որ այդ դէպքում երկիրը կը ստանայ աւելի չէզոք դիրք, և ոչ Ֆրանսիան և ոչ էլ Գերմանիան չեն կարող առել, թէ ինքն է անպայման տէրը:

Սակայն կարծիք է, արդեօք, այդ նահանգը գոյութիւն ունենալ իբրեւ պետութիւն, և միտք ունի արդեօք երկու մեծ պետութիւնների մէջ ըստ անդին մի արհեստական այնպիսի պետութիւն, որը կամ դուրի պէտք է մնայ սեփական անկախ կենսութեց, և կամ, եթէ ունենայ անկախ կենսութեց, անկախ պէտք է լինի: Իսկ այդ թեւովը արդէն քաղաքական ընդհարումների դուռն է երկու հարեւան պետութիւնների մէջ:

Աւելի լաւ չէր լինի Էլզաս-Լօթարինգիայի խնդիրը վերջացնել բնական և ոչ անհասարակ: Իսկ այդ բնական ճանապարհը՝ անկեղծ մարդկանց կարծիքով՝ երկիրը Ֆրանսիային վերադարձնելն է:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Հոկտեմբերի 1-ին, (նոր տօմարով) Բերլինում սօցիալ-դեմոկրատները հանդիսաւոր կերպով տօնեցին մի նշանաւոր դէպք — այն է սօցիալիստներին վերաբերեալ բաց առիթ օրէնքների վերացումը: Այդ օրը քաղաքի մի քանի տեղերում ժողովներ եղան, ուր ձառեր խօսեցին մի քանի յայտնի սօցիալիստներ:

—Լուր կայ, որ ֆրանսիական հանրապետութեան նորագոյն կարգի միւս տարի գալու է Մոսկովա՝ ներկայ լինելու ֆրանսիական արդիւնաբերութիւնների ցուցահանդիսին:

—Գերմանական մի քանի խիտ պահպանողական լրագրիւնը դժգոհութիւն են յայտնում այն պատճառով, որ կառավարութեան բարձր շրջաններում արամադրութիւն կայ մեղմացնելու այն օրէնքները, որոնք հաստատված են սօցիալ-դեմոկրատ կուսակցութեան դէմ: Մի քանի յետադիւր լրագրիւնը մինչև անգամ առաջարկում են սօցիալիստներին վերաբերեալ բացառիկ օրէնքներ դարձնել մշտական:

—Շուտով կայանաւոր է Ֆրանսիայի սօցիալիստների ժողով Լիւրնում:

—Արմանի մի քանի ժամանակ առաջ լուր եկաւ, որ Բոլդարիայում յունաց դպրոցները փակվեցան: Այժմ հեռագիրը հերքում է այդ լուրը:

—Ֆրանսիական լրագրիւնները հաղորդում են, որ իտալական մտադրութիւն ունի գրաւել Տրիպոլիսը:

ԻՍԼԱՄ ԼՈՒՐԵՐ

Այժմ Գոն-Պէրոյ դ'Ալկանտարա իրան անուանող Բապտիստի նախկին կայսրի Պարիզ գալու առիթով, «Revue Bleue» տպագրում է մի հետաքրքիր պատմութիւն այն այցելութեան մասին, որ արաւ Գոն-Պէրոյ կայսրը Վիկտոր Հիւգօյին 1877 թվին: Այդ այցելութեան մանրամասնութիւնները և առհասարակ քաղաքական կայսրի և ֆրանսիական բանաստեղծի մէջ եղած յարաբերութիւնների մասին մինչև այժմ ոչինչ տպված չէր և վերոյիշեալ ամսագիրը այն ձևով է պատմում, ինչ ձևով որ Լուի Բլանը գրել է 1877 թվի յուլիսի 15-ին Վիկտոր Հիւգօյի ասածների համեմատ, որի հետ Լուի Բլան ամենամօտիկ յարաբերութիւնների մէջն էր: 1877 թվի մայիս ամսին, Բապտիստի կայսրը ցանկացաւ անձամբ ծանօթանալ բանաստեղծին հետ, որի գրուածքների հետ նա լաւ ծանօթ էր և բարձր էր գնահատում: Սակայն Վիկտոր Հիւգօյի հետ տեսնուելը չատ հեշտ բան չէր: Երբ բանաստեղծի մօտ դիպ Գոն-Պէրոյ կայսրի թիկնապահը և յայտնեց, որ կայսրը շատ երախտապարտ կը լինէր, եթէ բանաստեղծը համաձայնվէր այցելել նրան կայսրի իշխանած ընկալարանում, Վիկտոր Հիւգօյ պատասխանեց, որ թէպէտ և ինքն չուղարկված է կայսրի իրան տեսնուելու ցանկութեամբ, բայց չէ կարող կատարել կայսրի ցանկութիւնը, անկարող լինելով տեսնուել այն բոլոր անձանց հետ, որոնց հետ ինքն կուզեմար տեսնուել: Ինքն վճռել է և կանոն է դրել ոչ ոքի մօտ չը գնալ: Այդպիսի դէպքերում մի այդպիսի անսովոր և անսպասելի պատասխանը չը հանգրեց սակայն կայսրի սրտի մէջ հռչակաւոր բանաստեղծին տեսնուելու ցանկութիւնը: Հետեւալ օրը թիկնապահը կրկին եկաւ Վիկտոր Հիւգօյի մօտ և հարցրեց նրան. «Եթէ կայսրը առաջին այցելութիւնը կանի պ. Հիւգօյին, արդեօք Հիւգօյն փոխադարձ այցելութիւն կանի

կայսրին»: — «Ես կատարեալապէս չփոխվում եմ, որ մի այդպիսի առաջարկութիւնը պէտք է մերժեմ, ասեց Վիկտոր Հիւգօյ. հաղորդեցէք նորին մեծութեանը իմ նորահալածութիւնը այն պատուի համար, որ նա գիտաւորութիւն ունի անկ իմ տանը, բայց ասեցէք նրան, որ նորերս ինձ այցելեց բաւարական թաղաւորը, և ես նրան փոխադարձ այցելութիւն չարի, և այդ պատճառով ես ինձ կաշկանդված եմ համարում այդ անցքով»: Պէտք էր կարծել, որ բաղդիլական կայսրի կողմից որ և է փորձ անել տեսնուելը լինէր, բայց նա յամառութեամբ աշխատում էր տեսնուել բանաստեղծի հետ: Երբորդ անգամ եկաւ աղետանաւոր Վիկտոր Հիւգօյի մօտ և յայտնեց նրան, որ կայսրը մի կերպ կրկնեալ անաւոր նստին, որի անդամն է և Հիւգօյն, և այնտեղ կարող են հանդիպել նրանք միմեանց: Բայց այդ դէպքում նոր արգելքներ երևան եկան: Մայիսի 16-ին փորձ եղաւ միապետական յիշատակութիւն անել, օրհնարական ժողովները արձակված էին, այնպէս որ դատարկ դահլիճներում տեսակցութիւն կայացնելը անկարելի էր: Այն ժամանակ կայսրը կրկին ուղարկում է իր թիկնապահին, որը և դիմում է Վիկտոր Հիւգօյին հետեւալ խօսքերով. «Մէկ Էլզաս-Լօթարինգիայի օրհնայցելու ձեզ և ինքուրում է իմանալ թէ որ ժամին կարելի կը լինի ձեզ տեսնել: Բանաստեղծը պատասխանեց, որ վաղ առաւօտը, 9 ժամից սկսած, ինքն տանը կը լինի: Հետեւեալ օրից առաւօտեան ուղիղ 9 ժամին Վիկտոր Հիւգօյի տան դանդ ջաշնցին և մի քանի յօդէից յետոյ բանաստեղծի առանձնատեղիում երկուսի մէջ մի հետաքրքիր խօսակցութիւն սկսվեց թէ քաղաքական և թէ գրականական դանդաղ հարցերի վերաբերմամբ: Գոն-Պէրոյ ցանկութիւն յայտնեց նոյնպէս տեսնել բանաստեղծին թիւններին: Երբ Վիկտոր Հիւգօյ բերեց առանձնատեղիում իր աղջիկ թոռան, փոքրիկ ժամանակ, սաստիկ չիփոված, համատեղութեամբ դուրս առնեց: «Ոչ, այդպէս չէ» — ասեց կայսրը. — «Եթէ դուք կամենում էք ինձ ուրախութիւն պատճառել, գրկեցե՛ք ինձ այնպէս, որպէս գրկում էք ձեր պապին»: Ժամանակ կատարեց կայսրի ցանկութիւնը: «Տեսնուելով, որ դուք մանուկներին շատ էք սիրում, — ասեց բանաստեղծը — ես համարձակվում եմ մատուցանել ձեզ իմ նորերս հրատարակած գրուածքի մի օրինակը «L'art» վերնագրով... Կայսրը ընդունելով գիրքը, ասեց. «Ես ընդունում եմ ձեր գիրքը, որը մանաւանդ անսովոր է ինձ անձամբ ստանալ ձեզանից, բայց ինչո՞ւմ գրեցե՛ք դրե՛ք ձեզ անկախ» Վիկտոր Հիւգօյ իր բարեկամ Գոն-Պէրոյ դ'Ալկանտարային: Կայսրը մի քանի ժամ մնաց Վիկտոր Հիւգօյի մօտ և խօսակցութեան վերջը հարցրեց, ի միջի այլոց, բանաստեղծի սովորութիւնների մասին, թէ օրը ինչպէս է կարգադրված նրա մօտ և այլն: Եւ վեր եմ կենում սովորաբար վեց ժամին — ասեց Հիւգօյ, — և սկսում եմ աշխատել, որը շարունակվում է մինչև նախաճաշը: Նախաճաշից յետոյ ես դուրս եմ գալիս անից, իսկ երեկոյան 6 ժամին ճաշում եմ: Այդ ժամից իմ հանգստութիւնն է սկսվում, յաճախ իմ բարեկամների շրջանում, որոնք հաւաքվում են ճաշին: — «Ինձ ես կրկնում եմ, — ասեց կայսրը, — թէ ես երբ և իցե՛ք իր գաւ ձեր ճաշին, թէ երբ կը լինի չեմ կարող անել»: — «Տե՛ր, Մեծութիւն...» — «Որեհմն, ցտեսութիւն»: Մի քանի օրից յետոյ կայսրը կատարեց իր խօսքը և բոլորովին անպատեհի կերպով եկաւ Վիկտոր Հիւգօյի մօտ ճաշվալ ժամին:

ՄՇԱԿԻ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՍՏՈՒՄԻՆ ԳՈՐԾԱՎԱՐԻՈՒԹԻՒՆՑ

ՊԵՏԵՐԲՈՐԳ 28 սեպտեմբերի: «Новое Время» լուր է հաղորդում, որ Սերբիի երկաթուղու հարցը վճռված է դրական կերպով:

Կ. ՊՈԼԻՍ, 28 սեպտեմբերի: Երէկ Գոն-Պէրոյի եկեղեցու մէջ, ժամերգութիւնից յետոյ, մի երկտասարդ հայ երկու անգամ արձանակ արձակեց Սոքրատ քահանայի վրա, որը, ախր, ամենայնիւ, անվնաս մնաց: Յանցաւորը անյայտացաւ:

ՊԵՏԵՐԲՈՐԳ 29 սեպտեմբերի: «Гражданин» լրագիրը հաղորդում է, որ պետական խորհրդին ներկայացվում է դատաւարական ընթացիկների մի նախագիծ՝ Սերբիի և միջին-ասիական նահանգների համար — «Новое Время» լրագիրը հաղորդում է, որ ի նկատի ունենալով Երուսաղէմի պատրիարքի առաջնկալ ընտրութիւնը, մեր կողմից ձանք է գործ դնվում կարգի բերելու ընտրութիւնները և պատրիարք ընտրելու կատարելու արժանի մի անձ, որը իրօք պաշտպանէր ուղղափառութեան շահերը սուրբ երկրում և ոչ թէ կոյր գործիք լինէր յայն էպիւրոսների ձեռքում: — «Россiянин» ապահովագրական ընկերութիւնը իր գործունէութիւնը սկսելու է այս տարվայ նոյնքերից: Պետերբուրգում առաջին չորս օրվայ մէջ 600.000 ռուբլու ակցիաներ են տարածված:

ՊՈԼԻՍ, 29 սեպտեմբերի: Բուրժուան տեխնիկական դպրոցում ուսմանը պատրաստուիլ առաջ եկաւ սարսափելի պայթիւն: Ամբողջ վնասութիւնը կատարեալապէս անբերած է, 46 մարդ վնասվեց:

բաժնի վրա 5 մարդ սպանված: Նախորդ
պաշտոնակարգ եղած մի ֆրանսիացի օֆիցեր՝ Բո-
նե անունով, լրտեսություն համար, դատապարտ-
ված է 5 տարվա բանտարկության և 5,000 ֆր.
տուգանքի:

10հոկտեմբերի, 29 սեպտեմբերի: Անդր-իտալական
բանակցությունները անաջող եղան. իտալիան չը
համաձայնվեց Անգլիայի առաջարկության հետ՝
գլխավոր արևելյան Սուդանի նշանաւոր մասը,
բայց առանց կասալայի:

Բեռլին, 29 սեպտեմբերի: Պետական բանկը
բարձրագույն դիվիզիոնը մինչև 5 1/2%:

Պետերբուրգ, 30 սեպտեմբերի: «Новое Время»
լսել է, որ երկրագործության միջնորդություն
կազմակերպող համար ենթադրություն կայ պետա-
կան կալուածների միջնորդության երկրագոր-
ծական և գիւղատնտեսական դեպարտամենտ-
ները անջատել և միացնել նոր միջնորդության
հետ այն հիմնարկությունները, որոնք կառավա-
րում են գիւղատնտեսական արդիւնաբերության
զանազան գործերը, այլ և նրան յանձնել ֆինանս-
ների միջնորդության այն բոլոր բաժինների գոր-
ծերը, որոնց ձեռքումն է արտահանվող հացահա-
տիկների գործը: Գեպարտամենտների ընդհանուր
թիւը 5-ից աւելի չի լինի: Պետական խորհուրդը
կը դադարի այդ հարցով առաջիկայ նստաշրջո-
ւնին:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՈՐՍԱ

Սեպտեմբերի 28-ին

1 ժողովի վրա 10 ֆունտ արծե . . . 80 ր. 30 Կ.
Բեռլինի վրա 100 մարկ . . . 39 > 45 >

Փարիզի վրա 100 ֆրանկ . . .	31 > 80 >
Ոսկի . . .	արծե . . . 6 > 44 >
Մաքուր կուպոններ . . .	129 > — >
Արծաթ . . .	1 > 14 >
Բորսային դիվիզիոններ . . .	5 և 6 1/2 % >
Պետ. բանկի 5 1/2 % տոմս 1-ին շրջանի . . .	100 > 87 >
— — — 2-րդ . . .	100 > 87 >
— — — 3-րդ . . .	100 > 62 >
— — — 4-րդ . . .	100 > 62 >
— — — 5-րդ . . .	100 > 87 >
— — — 6-րդ . . .	100 > 62 >

6 1/2 % ոսկեայ փոխառություն . . .	142 > — >
4 1/2 % ոսկեայ բեռնա . . .	— > — >
Արևելյան 5 1/2 % փոխառ. 1-ին շրջ. . .	102 > — >
— — — 2-րդ . . .	102 > 25 >
— — — 3-րդ . . .	103 > 75 >

Ներքին 5 1/2 % առաջին փոխառությ. . .	228 > 50 >
— — — երկրորդ . . .	212 > 50 >
— — — երրորդ . . .	210 > 50 >
Պետական. երկրաբանական բեռնա . . .	101 > 12 >
5 1/2 % բեռնա . . .	103 > 50 >
5 1/2 % ներքին փոխառություն . . .	87 > 12 >
5 1/2 % գրաւ. թղթ. առն. կալ. բանկի . . .	100 > 12 >
4 1/2 % վկայակ. դիւղ. հող. բանկի . . .	103 > 50 >
4 1/2 % գրաւական թղթեր կալուած. . .	— > — >
փոխ. կրեդիտ. ընկեր. մետալ. . .	98 > — >

Պետերբուրգի քաղաքային կրեդիտ. . .	— > — >
ընկերության օրվաքանակներ . . .	97 > 25 >
Մոսկվայի քաղաք. օրվաքանակներ . . .	95 > 62 >
Օրվաքանակ . . .	95 > 75 >
Թիֆլիսի . . .	— > — >
Գրաւ. թղթ. Թիֆլիսի կալ. բանկի . . .	— > — >
— — — փոխառություն . . .	— > — >

Ս. Պետերբուրգի բորսայի արամագրությունը
հանդարտ է:

Ժամանակաւոր խմբագիր Յ. ՏԵՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆՅ
Հրատարակիչ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՇԵՐՈՒՆԻ

ԳԵՂԱԳԻՐ ԱԼԲՈՄ
Մի գեղեցիկ գործ և ամեն հայ ընտանիքի
հիւրասենյակի զարդ
Եւս կը տեսնի կարճ ժամանակում
ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆ ՏԻՎԻՆ ՄԱՐԿԱՐԻՍ ԱԼԲՈՄԱՆԵՆԻ
աժանորդագիր 1—50 Կ., ալբոմը Եւս տեսն
Լույս 2 ր., փառակաղմ 3 ր.
Բաժանորդագրությունը ընդունում է «Աղբիւրի»
և «Տարազի» խմբագրությունը: 8—10

Լոյս տեսաւ
Լ Ե Ռ Ե Ն Յ Ի
ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Գինն է 60 կոպէկ:
3—3

Լոյս տեսան
Մակար ՏԵՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆԻ Հետեւալ աշխա-
տությունները
1. Հայկական գեղարվեստական օրինակներ,
երրորդ բարեփոխած տպագրություն, . . . 35 Կ.
2. Օժանդակ կրթություններ հայկական գե-
ղարվեստական օրինակներ . . . 3 Կ.
3. Գեղարվեստական տետրակներ . . . 5 Կ.
Գումարով առնողները գիշում են ստանում
100—500 օրինակին . . . 10%
550—1000 . . . 15 %
1200 և աւելի . . . 25 %

Հանապարհածախսը գնողների վրա է:
Դիմել Երևան՝ հետեւալ հասցեով. Учителью
Макару Теръ Саркисянцъ, կամ Эмину Теръ-Гри-
горяницъ.
3—3

ՕՐԱՑՈՑՑՆԵՐ
1891 թ.
Եւս կը տեսնեն հոկտեմբերից
1. Ծոցի պատկերազարդ լիակատար օրացոյց
գինը . . . 15 Կ.
2. Սեղանի մեծադիր . . . 30 >
3. Կանանց համար յատկապէս . . . 40 >
4. Պատի հատուածական լիակատար . . . 50 >
5. Գրքանի փոքրագիր, համառոտ . . . 5 >

ՄԻՆՁԵՆ ԱՌԱՋԻՎԱՅ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 1-Է
Բոլոր 5 հրատարակություններն միասին բա-
ժանորդ գրվողը ճանապարհաւոր չը պէտք է
վճարի: «Աղբիւրի» և «Տարազի» բաժանորդները
վճարում են ճանապարհաւորութեամբ 1—20 Կ.
Դիմել «Աղբիւրի» վաճառանոցին. Тифлисъ.
«Агдоу» . . . 5—15

Մարմնի մասերը, մասնաւոր ոտների մասերը
փոխելուց պահպանող փոշի
ԳԱԼՄԱՆԻՆ
Ժախում է գեղատեսիլ և դրոշմաների մաս
Եւս կը տեսնեն նշանաւոր քաղաքներում և կայսրու-
թեան բոլոր քաղաքներում: ԳԼԽԱՌՈՐ ՊԱՆՏՍ
գտնվում է ՎԱՐՇԱՎԱՑՈՒՄ, հարողի, գեղատեսի
տիրոջ, ֆարմացիայի մաքիստը Վ. ԿԱՐՊԻՆՍԿԻ
մօտ, Ելեկարայնայա փողոց, № 39. Գարմանի
մեծ արկղը արծե վարչակալում 50 Կ., փոքրը
30 կոպ.
ՊԵՏԻ Ե ԶՐՈՒՇԱՆԱԼ ԿԵՂՈՒՄՆԵՐԻՑ
և պահանջել, որ իւրաքանչիւր արկղը կրէր փո-
շու գործածութեան բացատրությունը և փարիզի
ցուցահանդիսի մեղաւորները:
10—10 (Ե)

Լոյս տեսաւ
ԱՄՐԱՀ ԵՆ ՍԱԼՎԻ
Գրի առաւ աշըջ Սալվի, դիմել հետեւալ հասցեով. Ново-Баязетъ, С.
Батикяну: Գինն է 30 կոպէկ:
4—4
Մի երիտասարդ, որ քաջ գիտէ ֆրանսերէն, ընտելութիւն հաստատելով Թիֆլիսում
ցանկանում է ֆրանսերէն ՄԱՆԱՌՈՐ ԳԱՍԵՐ տալ, շատ ՄԱՏՁԵԼԻ ԳՆՈՎ: Ցանկացող
ները կարող են դիմել Սալվի-օղլու ծխախոտի գործարանը (Բերուսովայայա փողոց) և
հարցնել Յովհաննէս Գիւրջեանից:
9—10

Ներսիսեան դպրոցից նորաւարտ մի ԵՐԻՏԱՍԱՐԻ ցանկանում է հայոց լեզուի դա-
սեր ունենալ հայ ընտանիքներում, պատրաստում է նոյնպէս աշակերտներ յիշեալ դպ-
րոցի I, II և III դասարանների համար, դիմել «Надежда»-ի գրասենյակը (Նախկին
գալերեայ Արժրուհու), 10—1 ժամը:
4—5

Բացված է բաժանորդագրություն և ստորագրութեան համար պատրաստ է Կ. ՏԵՐ-
ԱՍՏԱՆԾԱՐԱՆԻՐ

Ն Ի Մ Ֆ Ա
Վերնագրով բանաստեղծությունների ժողովածուն մի մեծ հատորի մէջ ամփոփված:
Կանխապէս բաժանորդ գրվողների համար 50 կոպէկ, տպվելուց յետոյ գինը կաւելանայ:
Ցանկացողները կարող են դիմել հետեւալ հասցեով Թիֆլիս, на Дворцовой улицѣ, Гав-
риилу Исаевичу Саламбекову.
Հրատարակիչ Հայկանուշ ՏԵՐ-ԱՍՏԱՆԾԱՐԱՆԻՐ

Լոյս տեսաւ
Ժողովրդական ընթերցանութեան համար
ԼԱՆՈ
Վ. Փափաղեանի,
Գինը 5 կոպէկ.

Լոյս տեսաւ
Ժողովրդական ընթերցանութեան համար
ԽՕԼԵՐԱ
ԵՆ ՆՐԱ ԱՌԱՋԵ ԱՌՆԵԼՈՒ ՄԻՋՈՇՆԵՐ
ԲԺ. ՏԵՐ-ԳՐԻԳՈՐԻԱՆԻ (Թիֆլիսցի)
Գինը 5 կոպէկ.

Լոյս տեսաւ
Ժողովրդական ընթերցանութեան համար
ԱՅՆՏԵՂ ԵՆ ԱՅՍՏԵՂ
Գրիգոր Արժրուհու
Գինը 10 կոպ.

Լոյս տեսաւ
Վաճառվում է Թիֆլիսի գրականաւորություններում
ՄՏԻՐԻ ՄՇԱԿԸ
Խ. Մալումանի
Գինը 50 կոպ.

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ
Ժողովրդական ընթերցանութեան համար
ՈՐՆԱԳԻՆ
Լէօի:
Գինը 7 կոպէկ:
Վաճառվում է գրականաւորություններում:

Հոտով Եւս կը տեսնի
Ժողովրդական ընթերցանութեան համար
ՊՍՏԻԿ Ե ԲԱՅՑ ՉՍՏԻԿ Ե:
Վ. Լուկիւսիչի

ԳԱԼՈՒՍՏ ԱԼՈՅՏԱՆՅԻ
«ԿՈՎԿԱՍ»
Զին և գործարանը յանձնարարու-
թեամբ պատրաստում է որսորդական ամեն
կարգի նորաձև հրացաններ, ինչպէս նա
կենտրոնական (центральнаго боа)
և լցնովի (шомполное) հրացաններ՝ ու
զորի և կամ պտուտակաւոր փողերով, նմա-
նապէս ՄՕՆ ԵՎԻՐԻՍՏՕ կոչված կա-
րաքները:

Զինագործարանը նորոգում է ամեն
տեսակ ատրճանակներ, հրացաններ և ձե-
ւափոխում է հրացանների սխտանները:
Զինագործարանը ունի առանձին բաժան-
մունք երկաթա-փականագործական
և ճախարակա-մեքենագործական
աշխատութիւնների համար. և պահում է
նոյնպէս մասնագէտ փարպետ կարի մե-
քենաների վերանորոգութեան համար:
Դիմել. ТИФЛИСЪ, Солдатскій ба-
заръ, оружейная мастерская, «Кавказъ»
Галусту Алоянцъ.
9—10

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Ն Ե Ր
BATEAUX A VAPEUR FRANCAIS N. PAQUET ET COM.
ՖԲԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱԻԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Ն. ՊԱԿԵ ԵՆ ԸՆԿ.
Հողեւանների կանոնաւոր և ուղղակի երթևեկութիւն ՄԱՐՍԵԻՆՑ զէպի ԲԱՌՈՒՄ, չորեք-
շաբթի օրերը, երկուշաբթի մի անգամ, չորեքշաբթի 4/16 ապրիլից սկսած
ԵՆ ՓՈԽԱԴԱՐՁ
Բաթումից Մարսէր, մանկով Տրապիզոն, Սամսոն, և Կ. Պոլիս:
ԲԱՌՈՒՄԻՑ ՇՈԳՆԱՆԵՐԸ ԴՈՒՐՍ ԵՆ ԳԱԼԻՍ
Հինգշաբթի, 11/23 հոկտեմբերի շողեւան ՄԻՐԿԱՍԻ — ԲՕՇԵԼ
— 25 հոկտեմբերի (6 նոյեմբերի) — ՄԻՆԳՐԵԼԻԱ — ԺԻՌՈՒԷՆ
— 8/20 նոյեմբերի — ԱՆԱՏՈԼԻԱ — ԳԱՐԻԿ.
— 22 նոյեմբերի (4 դեկտեմբերի) — ՄԻՐԿԱՍԻ — ԲՕՇԵԼ
Ցամախները ուղղակի երթևեկութեան Բաթումից զէպի Պարիզ իտական գնից պակսե-
ցրվում է:
Տեղեկությունների համար ճանապարհորդների և բեռների մասին թող բարեհաճն
դիմել ընկերութեան ագէնտներին. ԲԱՌՈՒՄՈՒՄ պ. Գարանիօնի, Նաբերէժնայա, իսկ
ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ պ. Վիկտոր ԳԱՐՆՈՒՆ, Միջին-փողոցում, նախկին գնեւոր ՏԵՐ-ԱՍՏԱՆԾԱՐՈՐԻ
տանը:
2—10 (Ե. և Շ.)

ՖԲԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱԻԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
MESSAGERIES MARITIMES
(ՄԵՍՍՃԸՐԻ ՄԱՐԻՏԻՄ)
Կանոնաւոր և ուղղակի երթևեկութիւն ԼՕՆԴՈՆԻ և ԲԱՌՈՒՄԻ մէջ և փոխադարձ
Ուրբաթ, 5/17 հոկտեմբերի գուրս կը գնա ԲԱՌՈՒՄԻՑ ERYMANTHE (ԷՐԻ-
ՄԱՆԹ) շողեւանը, նաւապետ MERLIN (ՄԵՐԼԻՆ) զէպի Կ. Պոլիս, Մարսէր, Հալիք,
Լոնդոն, մանկով և միջանկեալ նաւահանգիստները:
Ագէնտները՝ ԲԱՌՈՒՄՈՒՄ պ. Գ. ԷՍԷԼԵՍԻՐ, ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ՝ ԳԵՌԳ ԷՆՁՈՒՐԵԱՆ
ՀԷՆՁՈՒՐԵԱՆՅ, իսկ ԲԱԳՈՒՆ մէջ՝ ԳՕԼԻՍԻՍ:
2—2

МУЗЫКАЛЬНЫЙ МАГАЗИНЪ И БИБЛИОТЕКА
Ивана А. Сузанаджянъ
Коммиссионера Тифлискаго Отдѣленія Императорскаго русскаго Музыкальнаго Общества
подъ Тифлискимъ Коммер. Банкомъ.
Постоянно имѣется громадный и полный выборъ НОТЪ въ новѣйшихъ деше-
выхъ изданіяхъ, принятыхъ во всѣхъ консерваторіяхъ Россіи и Европы и получаютъ
постоянно всѣ выдающіяся музыкальныя новости. Цѣны самыя крайнія и продажа про-
торговья сношенія со всѣми издателями музыки, магазинъ имѣетъ полную возможность
всѣ заказы г.г. иногородныхъ исполнять въ точности, аккуратно и добросовѣстно. Свѣ-
жія Итальянскія струны. Каталоги высылаются безплатно.
Библиотека значительно обновлена, выдаются въ чтеніе болѣе 5,000 книгъ и
всѣ русскіе ежемѣсячныя журналы. Плата за чтеніе въ мѣсяцъ отъ 50 коп.—Въ годъ
отъ 4 р. 50 коп. Каталогъ библиотеки 15 коп.
Тамъ-же по случаю продается совершенно новое піанино за 425 руб., фисгармонія
за 200 руб. и поддержанное заграничное піанино за 245 руб.
2—5